

TOBAKSAFKTA

OBEROENDE TANKESMEDJA

Fakta och myter om smaktillsatser i tobak

30 juli 2015

Tobaksbolagen tillsätter ämnen i sina produkter som förstärker nikotinets effekter, dämpar tobakslukten och gör röken smakligare och attraktivare. Fram till 1970 användes knappast några tillsatser alls, men sedan dess har det tillkommit över tusen olika ämnen som tillsätts cigaretter och snus. Tillsatser utgör numera närmare tio procent av cigaretternas vikt.

I Sverige är smaktillsatserna den viktigaste förklaringen till den explosiva utvecklingen av antalet snusmärken. Enligt Swedish Match egna uppgifter tillverkade de år 2000 ett 20-tal olika snusprodukter. Ett antal som fram till 2013 mer än fyrdubblats, 89 stycken.

Smaktillsatserna används i både cigaretter och snus framför allt för att locka nya konsumenter som barn och ungdomar att börja testa tobak. Det kan vara smaker som vanilj, lakrits, choklad, en rad olika frukter, kryddor eller honung.

I många fall används kombinationer av tillsatser. Ett exempel är ammoniak som frisätter mer nikotin och därför ger en kraftigare kick hos rökaren. I kombination med tillsatt socker blir röken mindre irriterande. Andra ämnen kan ge flera effekter. Kakao tillsätts både för att det smakar bra och för att det innehåller ett ämne som vidgar luftvägarna så att röken tränger längre ner i lungorna och kroppen exponeras för mer nikotin och tjära.

Undersökningar i flera länder har visat att det är 16-17-åringar som är de största användarna av smaksatta cigaretter. 17-åriga rökare i USA använder tre gånger så mycket cigaretter med smaktillsatser som rökare över 25 år. I några länder har regeringarna reagerat och infört restriktioner eller förbud för användningen av smaktillsatser. Det gör man som en viktig del i arbetet med att förebygga tobaksbruk bland barn och ungdomar. Exempel på sådana länder är Kanada, USA, Australien, Brasilien och Thailand.

Beslut om riktlinjer för smaktillsatser

Vid det fjärde mötet med parterna i WHO:s ramkonvention

De här snussorterna från olika tillverkare innehåller smaktillsatser avsedda att locka nya användare.

för tobakskontroll som ägde rum 2010, beslutade man införa riktlinjer som rekommenderar förbud eller striktare regler för smaktillsatser i all slags tobak, inklusive snus. Förslaget möttes som väntat av starkt motstånd från tobaksindustrin, men parterna nådde trots det full enighet. Rekommendationerna grundar sig på artiklarna 9 och 10 i Tobakskonventionen.

Den hittills mest omfattande regleringen av tillsatser trädde i kraft i Kanada år 2010. De flesta smaktillsatser i cigaretter, cigarillos, rulltobak och i så kallade blunt wraps (tobaksbemängt rullpapper till cigaretter) är förbjudna. Med förbudet framhåller den kanadensiska regeringen att den förverkligat löftet att skydda unga människor från tobaksbolagens marknadsföring som går ut på att få de unga att börja röka. I USA gäller från den 22 september 2009 särskilda regler för smaktillsatser i cigaretter. De tilläts inte i vare sig tobaken, filter, papper eller omslag. Förbudet gäller listade, vad man kallar, "karakteriserande" smakämnen. Staden New York och staden Providence i delstaten Rhode Island har lokalt infört

förbud mot smaktillsatser även i rökfri tobak.

I både USA och Kanada är smakämnet mentol undantaget från förbuden, medan EU beslutat om ett förbud, även om det inte börjar gälla förrän fyra år efter det att direktivet trätt i kraft. Mentol underlättar inandningen av röken och gör det därför mer lockande för ungdomar att börja röka.

Samtliga delstater och territorier i Australien kom överens om att senast 2009 införa förbud för tillsatser som har frukt- eller karamellsmak. Man överväger också ett förbud mot mentol.

En undersökning i Australien som legat till grund för beslutet visar att 40 procent av flickorna i åldern 16 -17 år uppger att de är nyfikna på att röka cigaretter med sådana smaker.

EU-beslut om förbud – med undantag

Inför revisionen av EUs tobaksprodukt direktiv (2002/37/EC) undersökte man vad som kan göras för att begränsa tobaksindustrins möjligheter att använda karakteriserande smaktillsatser, EU-länderna har haft mycket olika regler för tillsatser, några har inga regler alls, medan t ex Frankrike förbjudit vanilj.

Det är viktigt med gemensamma regler och därför fanns kontroll av substanser som gör tobaksvaror attraktivare, särskilt för barn och ungdomar, med i EU-kommissionens förslag till nytt tobaksprodukt direktiv, som lades fram i december 2012. Förslaget gick ut på att helt och hållet förbjuda vissa ämnen som t ex mentol, frukter, bär och koffein samt vitaminer som ger intryck av att en tobaksvara är mindre farlig eller kan förknippas med energi och vitalitet. För andra tillsatser begränsas mängden så att ingen karakteristisk smak ska kunna utskiljas.

I den långdragna process där direktivförslaget behandlades stödde både ministerrådet och parlamentet förslaget om förbud för smaktillsatser i cigaretter och rulltobak, men inte i rökfri tobak, dit det svenska snuset räknas. Parlamentet ville ha längre övergångstid än ministerrådet.

Enligt det kompromissförslag som slutgiltigt klubbades i mars 2014 förbjuds ett antal ”karakteriserande” smaktillsatser i cigaretter och rulltobak. Bestämmelserna träder i kraft efter två år, med undantag för mentol, som förbjuds först från och med 2020.

I ett delbetänkande i januari 2015 från utredningen om hur Sverige ska anpassa lagar och förordningar till EU:s tobaksprodukt direktiv föreslås att cigaretter och rulltobak med karakteristisk smak inte ska få säljas till konsumenter. Vissa delar av regleringen omfattar även tuggtobak. Hur innehållet i snus ska regleras behandlas i utredningens fortsatta arbete fram till i mars 2016 då ett slutbetänkande ska vara klart. En-

ligt tobaksprodukt direktivet är snus för användning i munnen undantaget från regleringen av smaktillsatser. Däremot får tillsatserna inte anges på förpackningarna.

Här följer tobaksindustrins vanligaste argument mot restriktioner av smaktillsatser som bemöts med faktabaserade motargument.

Argument 1

Det är inte bevisat att smaktillsatser gör tobak attraktivare eller ökar konsumtionen av tobaksvaror.

Fakta

En rad studier har slagit fast att smaktillsatser gör cigaretter lockande främst för barn och ungdomar. Det gäller snus i lika hög grad. Cigaretter och snus med smak av vanilj, lakrits, choklad, körsbär och kaffe är speciellt attraktiva för ungdomar som med sådan tobak luras in i ett livslångt beroende. Undersökningar av amerikanska myndigheten FDA, the Food and Drug Administration, visar att 23 procent av tillfrågade rökande 17-åringar rökte smaksatta cigaretter jämfört med bara 7 procent bland rökare över 25 år. Tidigare hemliga dokument från tobaksindustrin visar dessutom att smaktillsatser är en del av den marknadsföring som medvetet riktas speciellt till barn och unga. Tillsatserna är avsedda att uppmuntra och underlätta tobaksdebuter och att göra tobaksbruket trendigare.

Argument 2

Regleringen av tobaksprodukter ska omfatta endast deras giftighet och beroendeskapande potential, inte deras attraktionskraft.

Fakta

Allt fler länder lagstiftar om kontroll av smaktillsatserna i tobaksprodukter som en del i flera åtgärder för att förbättra folkhälsan genom att göra tobaksvarorna mindre tilldragande, särskilt för barn och unga människor

Argument 3

Många av de ämnen som används för smaksättning är godkända som tillsatser i livsmedel, barnmediciner och kosmetika och bör därför vara tillåtna även i tobak.

Fakta

I rökto bak leder den höga temperaturen när cigaretten brinner till att det bildas skadliga förbränningsämnen, även av från början mer oskyldiga tillsatser. Smaker som gör både rökto bak och snus attraktivare för de unga innebär att fler börjar använda tobak, blir beroende och riskerar sin hälsa. Eftersom nära 700 000 människor inom EU årligen dör av sitt tobaksbruk betyder en procents ökning av andelen rökare tusentals fler dödsfall i förtid.

Argument 4

Långtgående förbud för smaktillsatser bryter mot WTOve-

renskommelsen om tekniska handelshinder, (World Trade Organisation)

Fakta

Tobaksindustrin har många gånger påstått att planerade förebyggande åtgärder mot tobak brutit mot olika handelsöverenskommelser. Ett exempel är när förbudet mot uttrycken "light" och "mild" aktualiserades. Det är legala förbud som nu införts i över 50 länder. I Kanada har justitiedepartementet slagit fast att landets långtgående förbud mot smaktillsatser är helt förenligt med befintliga handelsöverenskommelser.

Argument 5

Det bör inte införas regler mot att det från ingredienser på folieomslagens insidor överförs smaktillsatser till tobaken.

Fakta

Under senare år har tobaksindustrin utvecklat ett avancerat system för att tillföra smakämnen via filter, cigarettpapper och förpackningar. 2007 introducerade Japan Tobacco mentolkapslar i cigarettfiltren. När rökaren krossar kapseln förstärks en redan befintlig mentolsmak eller också förändras smakupplevelsen kraftigt från en mer neutral smak. Sverige är ett av de EU-länder där cigaretter med sådana kapslar marknadsförs. EU försöker med sitt förslag sätta stopp för denna utveckling som ett led i att förebygga tobaksbruk bland unga.

I Sverige finns änu ingen reglering av smaktillsatser i tobak förutom att de regler som gäller för olika tillsatser i livsmedel måste följas.

Källor:

WHO:s tobakskonvention

http://www.who.int/fctc/protocol/guidelines/adopted/article_9and10/en/index.html

EU-kommissionens förslag till nytt Tobaksproduktdirektiv.

Health Canada

http://www.hc-sc.gc.ca/ahc-asc/media/nr-cp/_2010/2010_112-eng.php

FDA, Food and Drug Administration, USA

Tobacco Additives, ASH och Imperial Cancer Research Fund, England

http://www.ash.org.uk/files/documents/ASH_623.pdf

ASH, Australien

Additives in tobacco products, DKFZ, Deutsches Krebsforschungszentrum

Hämta tobaksutredningens delbetänkande

<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2015/01/sou-20156/>

Om länkarna inte fungerar, kopiera och klistra in adressen i webbläsarens adressfält.

